

STRESZCZENIE PUBLIKACJI.

ANALIZA PORÓWNAWCZA POLITYKI WOBEC CHIN: GRUPA WYSZEHRADZKA (V4 +) A INICJATYWA PASA I SZLAKU.

Prague Security Studies Institute (PSSI)

We współpracy z:

Institute of Asian Studies (IAS)

HAS Centre for Economic and Regional Studies, Institute of World Economics

Belgrade Fund for Political Excellence (BFPE)

Centrum Stosunków Międzynarodowych (CSM)

Projekt zrealizowany przy wsparciu:

Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego

WE WSPÓŁPRACY Z:

CEIAS
Central European Institute
of Asian Studies

CENTRE
FOR INTERNATIONAL
RELATIONS

Belgrade Fund for Political Excellence

PROJEKT ZREALIZOWANY PRZY WSPARCIU:

SŁOWACJA

KONTEKST POLITYCZNY:

Polityka słowacka wobec Chin odbywa się przede wszystkim za pośrednictwem instytucji międzynarodowych (zarówno organizacji, jak i formatów ad hoc). Słowacja uczestniczy zarówno w inicjatywie Pasa i Szlaku, jak i platformie 17 + 1. Ponadto kraj ten jako jeden z pierwszych podpisał Memorandum BRI w 2015 roku. **Polityka słowacka koncentruje się na współpracy gospodarczej z Chinami** - przyciągając inwestycje o wysokiej wartości dodanej, wspierając słowacki biznes w ekspansji na chiński rynek, promując turystykę, a w końcu - rozwijając dotychczas zaniedbywane stosunki polityczne.

Mimo że rząd Słowacji uchwalił strategiczny dokument dotyczący polityki wobec Chin, jego realizacja jest utrudniona z uwagi na brak zrozumienia wśród kluczowych ministerstw. W rezultacie Słowacja nie osiągnęła w ostatnich latach żadnych znaczących efektów w stosunkach z Chinami.

SŁOWACKO-CHIŃSKA WYMIANA HANDLOWA:

Sino-słowackie stosunki handlowe cechuje pogłębiająca się nierównowaga handlowa. Słowacja przystąpiła do platformy 17 + 1 skuszona obietnicą zwiększenia słowackiego eksportu do Chin. Jednak stało się odwrotnie - słowacki eksport zmniejszył się o około 50%, głównie ze względu na spadek eksportu samochodów z tego kraju. Pomimo licznych prób uruchomienia eksportu z innych sektorów słowackiej gospodarki, mała skala produkcji i biurokratyczne przeszkody ze strony chińskiej sprawiły, że nie przyniosło to oczekiwanych rezultatów.

CHIŃSKIE INWESTYCJE NA SŁOWACJI:

Chińskie działania inwestycyjne na Słowacji były jak dotąd dość marginalne. Od 2016 r. łączna wartość chińskich BIZ wyniosła zaledwie 37,4 mln USD - najmniej w porównaniu z BIZ z innymi głównymi gospodarkami Azji Wschodniej. Tajwan (86,2 mln USD),

Japonia (64,6 mln USD) i Korea Południowa (3,3 mld USD) zainwestowały na Słowacji znacznie więcej w ciągu 3 ostatnich lat.

W przeszłości przymierzano się do kilku chińskich inwestycji, jednak prawie żadna z nich nie została zrealizowana. Godny szczególnej uwagi był zakup huty stali w pobliżu Koszyc przez chińską firmę Hesteel (przedsiębiorstwo państwowe z Hebei) lub wspólny zakup TV Markiza przez czesko-słowacką grupę inwestycyjną Penta i chińską korporację CEFC.

MECHANIZM KONTROLI INWESTYCJI:

Obecnie **Słowacja nie posiada żadnego rozwiązania prawnego, które umożliwiłoby screenig inwestycji.** Jednak ze względu na wejście w życie rozporządzenia UE w sprawie monitorowania inwestycji zagranicznych Republika Słowacka będzie musiała przynajmniej uczestniczyć w obowiązkowej wymianie informacji między państwami członkowskimi na temat inwestycji spoza UE. Ponieważ rząd prowadzi politykę przyciągania inwestorów zagranicznych, nie wiadomo w tej chwili, czy lub w jakiej formie zostanie przyjęty kompleksowy mechanizm screeningowy.

PERSPEKTYWY NA PRZYSZŁOŚĆ:

Spośród wszystkich członków Grupy Wyszehradzkiej, Słowacja ma najslabiej rozwinięte stosunki z Chinami. Jest mało prawdopodobne, aby charakter relacji sino-słowackich zmienił się w najbliższej przyszłości. Po pierwsze, słowacka gospodarka jest głęboko związana z rynkiem UE. Po drugie, kraj ten cieszy się marginalnym zainteresowaniem Państwa Środka. Dla Chin Słowacja jest zbyt odległa, aby stanowić poważne zagrożenie i ma zbyt mały rynek, aby stać się atrakcyjna dla chińskich przedsiębiorstw. Ponieważ większość słowackiego handlu z Chinami odbywa się pośrednio (np. jako reeksport produktów za pośrednictwem Niemiec), Słowacja powinna uaktywnić się w unijnych debatach na temat wspólnej polityki UE wobec Chin.

POLSKA

KONTEKST STRATEGICZNY I GOSPODARCZY:

Zgodnie z polską narracją, od momentu powstania w 2012 r. formatu 16 + 1 służącego współpracy między Chinami a Europą Środkową i Wschodnią, **Polska jest jednym z jego najbardziej aktywnych interesariuszy. Inicjatywa nie przyniosła jednak zbyt wielu konkretnych rezultatów** i nie przełożyła się na rozwój bliższych wzajemnych stosunków między Polską a Chinami. Dlatego właśnie relacje dwustronne, a nie 16 + 1 (17 + 1) pozostają dla tego kraju priorytetem.

POLSKO-CHIŃSKA WYMIANA HANDLOWA:

Struktura sino-polskiego handlu nie jest dla Polski korzystna, ponieważ największy udział ma w nim eksport surowców, takich jak miedź. Brak znajomości chińskich realiów po stronie polskiej i biurokratyczne przeszkody ze strony chińskiej utrudniają bardziej dynamiczny eksport z Polski. **Przyczyniło się to również do dużej nierównowagi handlowej** między obydwojoma krajami, co ostudziło polski entuzjazm i początkowe nadzieje związane z inicjatywą Pasa i Szlaku.

CHIŃSKIE INWESTYCJE W POLSCE:

Struktura głównych inwestycji (a także fuzji i przejęć) w Polsce nie odbiega zbyt od generalnego modelu chińskiej obecności biznesowej w Europie. Ma to związek zarówno z dynamicznie rozwijającą się branżą ICT drugiej co do wielkości gospodarki świata, jak również potrzebą eksportu chińskiej nadwyżki produkcji przemysłowej za granicę. Z drugiej strony zauważalny jest znaczny wzrost zainteresowania Chińczyków zielonymi technologiami, a także inwestycjami w badania i rozwój oraz innowacje. Jednak pod tym względem Polska nadal pozostaje w tyle za Europą Zachodnią.

MECHANIZM KONTROLI INWESTYCJI:

Polska ustawa z dnia 24 lipca 2015 r. o kontroli niektórych inwestycji ma na celu przegląd inwestycji w sektorach o strategicznym znaczeniu dla gospodarki, w szczególności energetycznym i obronnym. Prawodawcy upoważnili polski rząd do określenia

w drodze rozporządzenia wykazu podmiotów podlegających ochronie. Taka lista może - ale nie musi - być uaktualniana co rok.

BRAK STRATEGII:

Polska nie ma jednolitej wizji, jak zaprojektować stosunki z Chinami, aby wzmocnić pozycję kraju w relacjach z Pekinem.

Zamiast tego pojawiają się sprzeczne sygnały wysyłane do tej drugiej co do wielkości gospodarki świata. Warszawa nie opracowała kompleksowej, długoterminowej strategii vis a vis Państwa Środka.

Można podejrzewać, że dla Pekinu Warszawa stanowi jedynie niewielki element większej układanki gospodarczej i geostrategicznej w Eurazji, a atrakcyjność Polski dla Chin zależy od aktualnej sytuacji geopolitycznej samych Chin i ich stosunków z Zachodem. Istnieje również podejrzenie, że więzi sino-polskie stały się zależne od stosunków sino-amerykańskich i toczącej się wojny handlowej między dwiema największymi gospodarkami świata.

SERBIA

SERBSKO-CHIŃSKA WYMIANA HANDLOWA:

W ciągu ostatnich 10 lat stosunki między Chinami a Serbią uległy intensyfikacji za sprawą licznych umów finansowych, chińskich BIZ, wsparcia politycznego oraz współpracy i rozwoju stosunków kulturalnych.

Umowy finansowe między chińskimi bankami i przedsiębiorstwami a rządem Serbii były głównie wykorzystywane do finansowania projektów infrastrukturalnych i projektów w sektorze energetycznym.

CHIŃSKIE INWESTYCJE W SERBII:

Poza udzieleniem pożyczek, chińskie firmy zakupiły najważniejsze serbskie firmy i zainwestowały ponad 2 mld USD w projekty typu greenfield.

MECHANIZM KONTROLI INWESTYCJI:

Serbia nie posiada żadnych mechanizmów kontrolnych ani screeningowych, które mogłyby zostać wykorzystane do oszacowania, czy którakolwiek z umów lub inwestycji może być potencjalnie szkodliwa dla serbskiego bezpieczeństwa narodowego oraz porządku międzynarodowego.

PERSPEKTYWY NA PRZYSZŁOŚĆ:

Chiny są postrzegane jako ważny i przynoszący korzyści partner zarówno z punktu widzenia stosunków międzynarodowych, jak i wewnętrznego rozwoju gospodarczego. Do opisanía relacji między tymi dwoma krajami najczęściej używany jest zwrot „stalowa przyjaźń”.

WĘGRY

WĘGIERSKO-CHIŃSKA WYMIANA HANDLOWA

Chociaż sino-węgierska wymiana handlowa rośnie, UE nadal odgrywa dominującą rolę: eksport Węgier do Chin stanowi mniej niż 5 procent całości eksportu, podczas gdy tylko około 6 procent importu pochodzi z Chin.

Handel zagraniczny między Węgrami a Chinami w dużej mierze dotyczy niektórych produktów oraz (wielonarodowych) firm, w których jedna decyzja globalnej korporacji (dotycząca

przeniesienia lub zmiany dostaw wewnętrznych pomiędzy filiami) może mieć większy wpływ na rzeczywistą wielkość obrotów handlowych niż jakakolwiek strategia rządu węgierskiego.

INWESTYCJE I INFRASTRUKTURA

Chociaż chińskie przedsiębiorstwa wielonarodowe mają stosunkowo niewielki udział w całkowitej wielkości BIZ na

Węgrzech (2,4%), Węgry posiadają większe portfolio chińskich inwestycji, niż inne kraje Europy Środkowo-Wschodniej.

Najwięksi chińscy inwestorzy na Węgrzech interesują się głównie telekomunikacją, elektroniką, przemysłem chemicznym i transportem.

W ostatnim dziesięcioleciu chińskie firmy były zainteresowane kilkoma węgierskimi inwestycjami infrastrukturalnymi, ale jak dotąd żadna z nich nie została zrealizowana. Projekt modernizacji linii kolejowej Belgrad-Budapeszt ma opóźnienie i jest planowany dopiero w nowych ramach chińskiej inicjatywy Pasa i Szlaku.

Komisja Europejska zarzuciła mu brak przejrzystości, jest też kwestionowany wewnętrznie z uwagi na stosunek ceny do jakości. Pomimo tych obaw rząd węgierski nalega na realizację inwestycji.

MECHANIZM KONTROLI INWESTYCJI:

Parlament węgierski przyjął rządową ustawę o ustanowieniu krajowej procedury kontroli inwestycji, która weszła w życie 1 stycznia 2019 r., ale zdecydowanie nie ma na celu zniechęcania chińskich przedsiębiorstw do inwestowania w tym kraju.

CZECHY

KONTEKST POLITYCZNY I STRATEGICZNY:

Zgodnie z koncepcją polityki zagranicznej Republiki Czeskiej z 2015 r., współpraca gospodarcza z Chinami odgrywa ważną rolę w kształtowaniu i umacnianiu stosunków dwustronnych.

Na szczeblu politycznym do 2013 r. Czechy były powszechnie uważane za jednego z największych krytyków Chin spośród wszystkich państw członkowskich UE. Wraz ze zmianą rządu i pod nowym przywództwem kluczowym priorytetem stała się poprawa stosunków dwustronnych.

Po wyborach parlamentarnych w 2017 r. premier Andrej Babiš przyjął raczej ostrożne podejście, z intencją rozwijania stosunków z chińskimi przedsiębiorstwami w bardziej pragmatyczny sposób.

CZESKO-CHIŃSKA WYMIANA HANDLOWA:

Republika Czeska importuje około 10 razy więcej z Chin, niż wysyła tam na eksport. Ilustruje to długofalowy trend we wzajemnych stosunkach handlowych, charakteryzujący się chroniczną, przytłaczającą nierównowagą.

CHIŃSKIE INWESTYCJE W CZECHACH:

Chińskie inwestycje w Czechach znacznie wzrosły w ciągu ostatnich pięciu lat, jednak w porównaniu z innymi azjatyckimi partnerami handlowymi, takimi jak Korea Południowa czy Tajwan, rola Chin w czeskiej gospodarce pozostaje marginalna. Znacząca część zrealizowanych inwestycji przybrała formę fuzji i przejęć zamiast projektów typu greenfield i brownfield.

Wejście nowego znaczącego inwestora, CITIC Group, na początku 2018 r. najprawdopodobniej przyniesie utrzymanie strategicznej obecności, wraz z dążeniem do wypracowania wysokiego poziomu stosunków politycznych.

MECHANIZM KONTROLI INWESTYCJI:

W odpowiedzi na unijne rozporządzenie w sprawie monitorowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych, zgodnie z którym wymagana jest większa kontrola zakupów zagranicznych firm celujących w strategiczne aktywa UE, w czerwcu 2018 r. Rada Bezpieczeństwa Narodowego utworzyła specjalną grupę roboczą. Jej zadaniem jest ocena możliwych scenariuszy podejścia do BIZ z uwzględnieniem kwestii bezpieczeństwa. W oparciu o te starania Ministerstwo Przemysłu i Handlu rozpoczęło opracowywanie ram prawnych będących podstawą do stworzenia czeskiego mechanizmu kontroli inwestycji.